

วิทยาศาสตร์การกีฬาสำหรับกีฬาเซปัก

ตะกร้อ

ชัยสิทธิ์ ภาวิลาส¹, ผศ.ดร.เฉลิม ชัยวัชรภรณ์² และบุญศักดิ์ หล่อพิพัฒน์²
กองวิจัยและพัฒนากีฬา ฝ่ายวิทยาศาสตร์การกีฬา การกีฬาแห่งประเทศไทย¹
สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย²

1. ระบบพลังงานที่ใช้และการทดสอบความสมบูรณ์ในกีฬาเซปัก
ตะกร้อ

(ENERGY SYSTEM AND PHYSICAL FITNESS TESTING IN SEPAK-TAKRAW)

2. ทฤษฎีการฝึก และการฝึกแบบกำหนดช่วงพื้นฐาน
(PERIODIZATION THEORY AND METHODOLOGY OF TRAINING)

1. ระบบพลังงานที่ใช้และการทดสอบความสมบูรณ์ในกีฬาเซปัก
ตะกร้อ

(ENERGY SYSTEM AND PHYSICAL FITNESS TESTING IN SEPAK-TAKRAW)

1.1 ระบบพลังงานที่ใช้ในกีฬาเซปักตะกร้อ
(ENERGY SYSTEM IN SEPAK-TAKRAW)

การพัฒนากีฬาไปสู่ความเป็นเลิศในปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประยุกต์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงการนำข้อมูลสถิติ และผลการศึกษาวเคราะห์วิทยาในแต่ละสาขาวิชา อาทิเช่น กีฬา เวชศาสตร์ โภชนาการ จิตวิทยา เทคโนโลยีการกีฬามาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้าน สรีรวิทยา และชีวกลศาสตร์การกีฬา เพื่อทราบถึงสมรรถภาพและการเคลื่อนไหวของ ร่างกายในสภาวะจริงในสนามขณะฝึกซ้อม เหนือแข่งขันกีฬานั้นๆ ดังนั้น การ ทราบรูปแบบการทดสอบสมรรถภาพพิเศษของนักกีฬาโดยเฉพาะทั้งในขณะแข่งขัน หรือประลองเกม จึงมีความสำคัญมาก เพราะนอกจากจะนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ทักษะการแสดงความสามารถของนักกีฬาแล้วยังช่วยในการประเมินผลการฝึกซ้อม หรือแบบวิธีใหม่ ๆ ว่าถูกต้องหรือไม่ จึงจะได้ผลเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปใช้ให้ เกิดประโยชน์กับนักกีฬาแต่ละชนิดนั้น ๆ ศาสตร์ต่าง ๆ ดังกล่าวควรมีการนำมาใช้ แบบผสมผสาน มีการปรับปรุงตลอดเวลา รวมทั้งการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมี แบบแผนหลักที่ชัดเจนดังภาพ

กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ หรือชัยชนะ นักกีฬาจะต้องมีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เริ่มจากความสมบูรณ์ร่างกาย (Physical Fitness) ดังรูป โดยจะเน้นด้านสมรรถภาพทางกาย (Physical Performance) วิทยาศาสตร์การกีฬาที่ช่วยและส่งเสริมสมรรถภาพร่างกาย คือ สาขาสรีรวิทยาการกีฬา (Sport Physiology) และกีฬาเวชศาสตร์ (Physical Medicine) ซึ่งจะทำอย่างไรที่จะให้นักกีฬามีการบาดเจ็บน้อยที่สุดในขณะฝึกซ้อมและแข่งขัน อีกส่วนหนึ่งคือ พลังงานจากสารอาหาร หรือโภชนาการการกีฬา (Sport Nutrition) ที่จะทำให้ความสมบูรณ์ร่างกายนักกีฬาเต็ม 100 % พร้อมแข่งขัน (Martin DE and Coe PN, 1997, and Neumann, 1998)

ความสมบูรณ์ทางจิตใจ (Mental Fitness) นั้น สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาที่จะมาส่งเสริม คือ จิตวิทยาการกีฬา (Sports Psychology) ซึ่งนักกีฬาสามารถฝึกจิตใจให้เข้มแข็งเหมือนการฝึกกล้ามเนื้อหัวใจเช่นกัน โดยจะทำให้ให้นักกีฬาไม่ตื่นเต้นขณะแข่งขัน ควบคุมตัวเองได้ นอกจากนี้การมีโอกาสเข้าร่วมแข่งขันกีฬาในรายการต่าง ๆ โดยเฉพาะระดับนานาชาติ หรือทีมที่เป็นชั้นนำกีฬานั้น ๆ จะทำให้นักกีฬาที่มีความเชื่อมั่น ไม่ตื่นเต้นง่าย และสามารถควบคุมตนเองได้ในขณะที่เข้าแข่งขัน

ปัจจัยที่มีความสำคัญมากคือ การฝึกซ้อม (Sports Training) นักกีฬาที่มีความพร้อมทุกด้าน ถ้าขาดผู้ฝึกสอนที่ดีมีประสิทธิภาพ นักกีฬาเองก็ไม่อาจประสบความสำเร็จในเชิงกีฬาได้เลย ผู้ฝึกสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการฝึกซ้อมโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ามาประยุกต์ใช้ เริ่มตั้งแต่การวางโปรแกรมแผนหลักในการฝึก (Periodized Training Plan) ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปฏิทินการแข่งขันย่อยนับที่สำคัญ ปริมาณการฝึกทางกายและจิตใจ โภชนาการ ในแต่ละช่วง และการป้องกันการบาดเจ็บ โดยใช้จากกีฬาเวชศาสตร์ รวมถึงทักษะ (Skill) เทคนิค (Technique) กลยุทธ์ (Tactic) ในการนำทีมที่จะไปชนะได้อย่างไร ต้องรู้จุดอ่อนจุดแข็งของคู่ต่อสู้ พร้อมทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งของทีมเราว่าจะสามารถชนะเขาได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้มีการเตรียมพร้อมที่จะไปถึงจุดนั้นได้ตรงเป้าหมาย ซึ่งการวิเคราะห์อย่างเป็นทางการเรียกว่า SWOT analysis และสิ่งที่ไม่ได้คือ การติดตามสมรรถภาพร่างกาย และจิตใจของนักกีฬาว่าเป็นไปตามสิ่งพึงประสงค์หรือไม่ วิทยาศาสตร์การกีฬาสาชาชีวกลศาสตร์การกีฬา (Sport Biomechanics) และสรีรวิทยา จะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการใช้แก้ไขและปรับปรุงทักษะและเทคนิคแบบละเอียด เป็นการปรับปรุงในช่วงสุดท้าย จึงสามารถทำให้นักกีฬาไปถึงดวงดาวที่ตั้งไว้ (peak performance ตามศักยภาพของนักกีฬาแต่ละบุคคล)

ปัจจุบันการนำเอาวิทยาศาสตร์การกีฬาประยุกต์ใช้กับกีฬาเซปักตะกร้อ นับได้ว่ามีความจำเป็นโดยเฉพาะการทดสอบสมรรถภาพพิเศษเฉพาะกีฬา (ชัยสิทธิ์ ภาวิลาส, 2542) เพราะถือว่ามีความสำคัญมากในการที่จะพัฒนา (Maud PJ and Foster C, 1995) ดังนั้น การวิเคราะห์และรู้ถึงการใช้พลังงานของนักกีฬาเซปักตะกร้อขณะแข่งขันจึงมีความจำเป็นมาก ซึ่งได้มีผู้ดำเนินการวิจัยการใช้พลังงานแบบแอโรบิก และแบบแอนแอโรบิกแล้ว (ถนอมศักดิ์ เสนาคำ, 2541) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลการศึกษาดังกล่าว ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาต่อไปเพราะในการแข่งขันนั้น ประเทศแถบเอเชียอื่น ๆ ก็มีการพัฒนากีฬาเซปักตะกร้ออย่างรวดเร็ว อาทิเช่น ประเทศพม่า ประเทศจีน หรือแม้กระทั่งประเทศมาเลเซีย เวียดนาม ซึ่งเป็นคู่แข่งมาตลอด ดังนั้น กระบวนการและรูปแบบฝึกซ้อมจำเป็นต้องประยุกต์และปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้เหมาะสม และสัมพันธ์กับความสามารถ และพลังงานที่ต้องกาไรขณะแข่งขันจริง (The competence and energy demands during match playing) ดังรูป

ในการแข่งขันกีฬาเซปักตะกร้อแต่ละเกม จะใช้เวลานาน 40 – 45 นาที นักกีฬาแต่ละคนจะต้องตื่นตัวเสมอ เพราะเป็นการแข่งขันต่อเนื่องทั้งฝ่ายที่ได้เสิร์ฟและตั้งรับ เพราะฉะนั้นพลังงานหลักที่ใช้ไปจึงเป็นแบบทันทีทันใดหรือไม่ใช้ออกซิเจนหรือแอนแอโรบิก (Anaerobic system) ถึง 75 % (ชัยสิทธิ์ ภาวิลาศ, 2543 และถนอมศักดิ์ เมาคำ, 2541) เพราะพื้นที่สนามแข่งขันไม่กว้างมากนัก นักกีฬาจะวิ่งด้วยความเร็วเพื่อเล่นลูกในระยะทางไม่เกิน 15 เมตร ซ้ำ ๆ กัน โดยแต่ละตำแหน่งการเล่นยังมีการใช้พลังงานซึ่งแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพในการใช้พลังงานแบบแอนแอโรบิกนี้ ยังมีความจำเป็นต้องมีพลังงานแบบใช้ออกซิเจน (Oxidative) หรือแอโรบิก (Aerobic system) เป็นพื้นฐานสำคัญ ดังรูปสามเหลี่ยมปิรามิดที่แสดงไว้ข้างต้น ประมาณ 25 % ทำให้การฟื้นตัว หรือหายเหนื่อยได้เร็วขึ้น พร้อมทั้งจะเล่นลูกตะกร้อต่อ ตำแหน่งที่มีการใช้พลังงานแบบระเบิดบ่อย ๆ และต้องมีพื้นที่ดูแลหรือรับผิดชอบค่อนข้างมาก ได้แก่ ตัวเสิร์ฟ น่าจะมีการใช้พลังงานแบบแอนแอโรบิกมากที่สุด ถึง 85 % เป็นการใช้พลังงานแบบทันทีทันใด 70 % และเมื่อเกิดจุดเริ่มล้ม (Anaerobic threshold: ANT) 15 % ตำแหน่งทำหรือฟาด ซึ่งใช้พลังงานด้านนี้ใกล้เคียงกันมาก 85 % เช่นกัน

ระบบพลังงานที่ใช้ (Energy systems)

ตำแหน่ง Position	แบบไม่ใช้ออกซิเจน (Anaerobic)		แบบใช้ออกซิเจน (Oxidative)
	ทันที 8 วินาทีแรก Immediate	วิ่งเร็วหลัง 8 วินาที (glycol tic) หรือ เกินจุดเริ่มล้า (ANT)	
เสิร์ฟ (Server)	70	15	15
ฟาด (Spikier)	65	20	15
ชง (Feeder)	55	20	15

ส่วนตำแหน่งชงหรือตั้งลูกจะต้องวิ่งตามลูก และชงให้เพื่อน ดังนั้นจึงมีการใช้พลังงานแบบแอนแอโรบิกน้อยลงเหลือประมาณ 75 % แต่จำเป็นต้องใช้พลังงานแบบใช้ออกซิเจน (แอโรบิก) ซึ่งจะทดสอบหาค่าสมรรถภาพการใช้ออกซิเจนสูงสุด ($VO_{2\ peak}$) มากกว่าอีก 2 ตำแหน่ง ตามตารางการใช้พลังงานที่แสดง (ประยุกต์จาก Gastelu D and Hatfield F, 1997 และถนอมศักดิ์ เสนาคำ, 2541) ดังนั้น การฝึกซ้อมหรือเตรียมทีมจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องสามารถแยกประเมินประสิทธิภาพ การใช้พลังงานในแต่ละตำแหน่งให้ชัดเจน รวมทั้งจะต้องคำนึงถึงส่วนอื่นประกอบด้วย คือ ความสมบูรณ์ร่างกาย และจิตใจ, ทักษะ, เทคนิค และการเล่นเป็นทีม เพราะในการแข่งขันนักกีฬาทั้ง 3 คน จะต้องมี ความสัมพันธ์ในการเล่นตะกร้อตลอดเวลา (ชัยสิทธิ์ ภาวิลาศ, 2543)

1.2 การทดสอบความสมรรถนะในกีฬาเซปักตะกร้อ

(PHYSICAL FITNESS TESTING IN SEPAK-TAKRAW)

การประเมินโครงสร้างและความสมบูรณ์ทางกายนักกีฬาเยาวชน

ฝ่ายวิทยาศาสตร์การกีฬาได้ดำเนินการทดสอบสมรรถภาพนักกีฬาเยาวชน โดยได้นำ ศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬาเคลื่อนที่ (Sports Science Mobile Unit) ออกให้บริการเผยแพร่ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา และทดสอบนักกีฬาในโครงการ Sports Hero ตามจังหวัดต่าง ๆ โดยทำการทดสอบตามจังหวัดศูนย์ กกท. ภูมิภาค 5 ภาค และให้แต่ละจังหวัดรอบศูนย์ กกท. เดินทางมาเข้าร่วมการทดสอบ โดยดำเนินงาน ตามแผนการดำเนินงานการคัดเลือก จากสถาบันกีฬาแห่งออสเตรเลีย (Australia Institute of Sport : AIS) รวมถึงการเปรียบเทียบวิเคราะห์เกณฑ์ข้อมูลสมรรถภาพทางกายตามเพศชาย-หญิง และอายุกับนักกีฬาเยาวชนออสเตรเลีย ซึ่งจะแปรผลเป็นคะแนนลำดับที่ (Percentile) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 เฟส (Phase) คือ

เฟส 1 – คัดเลือกเยาวชนที่จะเก่งใหญ่ในอนาคตโดยใช้ปัจจัยหลัก 4 ข้อ

เฟส 2 – เป็นการพัฒนาความสมบูรณ์ร่างกายนักกีฬา และทักษะกีฬา รวมถึงการป้องกันการบาดเจ็บ

เฟส 3 – เน้นความพร้อมการแข่งขันเพื่อแสดงความสามารถสูงสุดและเต็มศักยภาพ

การทดสอบความสมบูรณ์ทางกาย (Physical Fitness Test) นักกีฬาเยาวชน **เฟส 1** ประกอบด้วยการตรวจสุขภาพ (Health) ได้แก่ วัคซีนประวัติ วัดความดันเลือดและอัตราเต้นหัวใจขณะพัก รวมถึงการเจาะเลือด ส่วนการทดสอบสมรรถภาพทางกาย (Physical Performance Test) พื้นฐานทางกีฬา 7 อย่างคือ ความสูง (Height), น้ำหนัก (Body mass), ความยาวช่วงแขน (Arm span) เพื่อดูโครงสร้างร่างกาย ส่วนการทุ่มลูกบาสเก็ตบอล (Basketball throw), กระโดดสูง (Vertical jump), ความเร็ววิ่ง 40 เมตร (Sprint 40 meters) จะวิเคราะห์หาใยกล้ามเนื้อสีขาวหรือชนิดว่องไว และรายการสุดท้ายความอดทนของระบบไหลเวียนเลือด (Multistage fitness test ; MSFT)

ทั้งนี้ การทดสอบ **เฟส 2** จะแยกตามความเฉพาะของแต่ละชนิดกีฬา หรือมีความสำคัญกับกีฬานั้น ๆ เช่น นักมวยสากลจะทดสอบ 6 รายการ ไม่รวมการทดสอบวิ่งเร็ว 40 เมตร ส่วนนักยกน้ำหนักจะทดสอบ 5 รายการ ไม่รวมการทดสอบวิ่งเร็ว 40 เมตร และความอดทนของหัวใจ อย่างไรก็ตามนักกีฬาเซปักตะกร้อ นักเทนนิส นักเทควันโด และนักแบดมินตัน ทดสอบทุกรายการ เป็นต้น ดังตาราง

2. ทฤษฎีการฝึก และการฝึกแบบกำหนดช่วงพื้นฐาน (PERIODIZATION THEORY AND METHODOLOGY OF TRAINING)

ภาค 1 : ทฤษฎีการฝึก (Training Theory)

พื้นฐานการฝึก (The Basic of Training)

ขอบข่ายของการฝึกคือการเพิ่มความสามารถในการทำงานของนักกีฬา เพิ่มทักษะเฉพาะกีฬาและสภาพจิตใจ ในอันที่จะพัฒนาสมรรถภาพในการแข่งขัน การฝึกกีฬาเป็นเรื่องที่ต้องทุ่มเทระยะยาว นักกีฬาไม่สามารถสร้างได้ชั่วข้ามคืน ผู้ฝึกสอนไม่สามารถสร้างสิ่งมหัศจรรย์ได้อย่างมั่งง่ายด้วยการมองข้ามความสำคัญของทฤษฎีและวิธีการทางวิทยาศาสตร์

เมื่อนักกีฬาฝึกกีฬา จะเกิดการปรับตัวขึ้น ยิ่งปรับตัวทางกายวิภาค สรีรวิทยา และจิตวิทยาได้ดีเท่าไร โอกาสในการพัฒนาศักยภาพและสมรรถภาพทางกีฬาก็ยิ่งมีสูงขึ้น

การชดเชยเผื่อ (Supercompensation) เป็นแนวคิดหลักในการฝึกกีฬา พลวัต (dynamic) ของวงจรการชดเชยเผื่อ (Supercompensation cycle) ขึ้นกับความหนักในการฝึกที่ได้วางไว้ การวางแผนที่ดีจะต้องพิจารณาถึงการชดเชยเผื่อ ทั้งนี้เพราะทำให้มั่นใจได้ว่า นักกีฬาได้สะสมพลังงานกลับคืนมาพร้อมสมบูรณ์ และที่สำคัญที่สุดคือ ช่วยหลีกเลี่ยงไม่ให้นักกีฬาเกิดสภาพล้าอย่างรุนแรง จนทำให้เกิดสภาวะการฝึกหนักเกิน (overtraining state) อันไม่พึงปรารถนา

ในการดำเนินการฝึกซ้อมกีฬาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องของระบบพลังงาน (energy system) แหล่งพลังงานที่แต่ละระบบใช้ และเวลาที่นักกีฬาต้องใช้ในการเติมพลังงานที่ใช้ไปในการฝึกซ้อมและการแข่งขันคืน (restore energy fuel) เพราะความเข้าใจในเรื่องของระยะเวลาที่ต้องการในการเติมพลังงานคืนในแต่ละระบบพลังงาน เป็นรากฐานของการคำนวณช่วงเวลาพักที่เหมาะสมระหว่างกิจกรรมการฝึกต่าง ๆ ระหว่างการฝึกและหลังจากการแข่งขัน

เมื่อเข้าใจเรื่องเหล่านี้ได้อย่างถ่องแท้ ก็จะทำให้การจัดหมายกำหนดการและการควบคุมโปรแกรมการฝึกซ้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

หลักการฝึกซ้อม (Principles of Training)

การจัดทำโครงสร้างและการกำหนด

โปรแกรมการฝึกซ้อมจะต้องเป็นไปตามกฎเฉพาะ
ไม่ว่าเยาวชนจะเลือกกีฬาอะไรก็ตาม ไม่ควรที่จะ
ถูกจำกัดให้ฝึกเฉพาะกีฬานั้นเท่านั้น แต่ต้อง
วางรากฐานการฝึกที่ถูกต้องตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการ

กำหนดโปรแกรมการฝึกที่มีลักษณะหลากกีฬา

(multisport) รอบด้าน (multilateral) และเป็นองค์รวม (holistic) มากกว่าการฝึกแคบ ๆ
เฉพาะกีฬา การวางรากฐานเช่นนี้ จะทำให้เกิดสมรรถนะที่คงเส้นคงวา และเป็นการ
ป้องกันการบาดเจ็บจากการฝึกซ้อมกีฬา

เมื่อนักกีฬาเจริญวัยมากขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น การฝึกจึงจะเริ่มเฉพาะกีฬา
และเฉพาะบุคคลมากขึ้น โดยเน้นกิจกรรมและการฝึกทักษะเฉพาะ อันนำไปสู่การพัฒนา
สมรรถนะเร็วขึ้น

สิ่งสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะและการวางแผนก็คือ การเพิ่มความหนัก (load
progression) หรือ การที่ผู้ฝึกสอนหรือครูฝึกจะทำการเพิ่มความหนักในการฝึกซ้อม
อย่างไร การเพิ่มความหนักเป็นขั้น ๆ (step loading) จะแตกต่างกันระหว่างนักกีฬาใหม่
กับนักกีฬาที่เจริญวัยแล้ว และสำหรับนักกีฬาระดับสูงตั้งแต่ระดับชาติขึ้นไป และนักกีฬา
อาชีพควรใช้รูปแบบความหนักที่ยากขึ้น กล่าวคือ วิธีการเพิ่มความหนักแบบราบ (flat
loading method)

และไม่ว่าการเพิ่มความหนักจะเป็นรูปแบบไหน อย่างมองข้ามความสำคัญของการ
ฟื้นตัว ซึ่งเป็นช่วงที่มีความสำคัญมากในการขจัดอาการล้า เติมคลังพลังงานให้เต็ม
และเกิดความผ่อนคลายทางจิตใจก่อนที่จะเข้าสู่การเพิ่มความหนักขึ้นไปอีกในรอบใหม่

แม้ว่ารูปแบบการเพิ่มความหนักเป็นขั้น ๆ จะใช้ได้กับช่วงเตรียมการ
(preparatory phase) เป็นส่วนใหญ่ แต่ในช่วงการแข่งขัน หมายกำหนดการแข่งขัน จะ
ทำให้รูปแบบการเพิ่มความหนักเป็นแบบพลวัต (dynamic) ซึ่งมักจะเกิดกับกีฬาที่แข่งขัน
เป็นทีม ซึ่งต้องแข่งขันอย่างน้อยหนึ่งครั้งในหนึ่งสัปดาห์

การเตรียมการในการฝึกซ้อม (Preparation for Training)

ไม่ว่าจะเป็นกีฬาอะไรก็ตาม การฝึกซ้อมจะประกอบด้วย องค์ประกอบทางด้าน สมรรถภาพ กายภาพ (physical) เทคนิค (technical) และแทคติก (tactical)

จิตวิทยา (psychological) และทางด้านทฤษฎี (theoretical) เสมอ และองค์ประกอบทั้ง ห้านี้มีความสัมพันธ์ที่สำคัญต่อกันอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านสมรรถภาพทาง กายภาพ เทคนิคและแทคติก

โปรแกรมการฝึกซ้อมส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกีฬาที่แข่งเป็นทีม มักเน้นการ ฝึกซ้อมทางด้านเทคนิคและแทคติก โดยละเลยการฝึกทางด้านสมรรถภาพทางกาย เพราะการฝึกสมรรถภาพทางกายเป็นรากฐานของโปรแกรมการฝึกทั้งหมด เนื่องจาก ความล้ามีความสำคัญโดยตรงกับการปรับปรุงสมรรถภาพทางกาย (physical conditioning) นักกีฬาที่สมรรถภาพไม่ดีจะล้าเร็วกว่า เมื่อนักกีฬาเกิดความล้า ทักษะ ทางเทคนิคและแทคติก ก็จะลดตามไปด้วย และความล้าในระดับสูงจะมีผลทำให้ วิจารณญาณในเชิงกลยุทธ์ (tactical judgment) ในขณะแข่งขันแย่งลงไปด้วย ซึ่งหมายถึง การตัดสินใจผิดพลาดมากขึ้น สมรรถนะด้อยลง ดังนั้นการฝึกเพิ่มสมรรถภาพทางกาย (physical training) จึงเป็นรากฐานที่สำคัญของโปรแกรมการฝึกซ้อมทุก ๆ โปรแกรม

การฝึกซ้อมทางเทคนิคต้องฝึกให้ได้ถึงระดับสมบูรณ์ ยิ่งนักกีฬามีระดับเทคนิคสูง เท่าใด ยิ่งใช้พลังงานน้อยลงในทุก ๆ กีฬา โดยเฉพาะกีฬาที่ต้องใช้ความอดทนเป็นสำคัญ ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ทำให้ประสิทธิภาพทางกายภาพเพิ่มขึ้นที่สมรรถนะเท่ากัน นักกีฬาที่มีเทคนิคดีก็จะล้าช้ากว่า

ในด้านแทคติก จะต้องออกแบบการฝึกซ้อมทางด้านแทคติก และสร้างแผนการ เล่นในเกมก่อนการแข่งขันนั้น ๆ เพื่อให้ให้นักกีฬาได้มีโอกาสฝึกซ้อมตามแผนแทคติกที่วาง ไว้ถ้าคุณต้องการความสำเร็จต้องวางแผนเพิ่มความสำเร็จ

ตัวแปรในการฝึกซ้อม (Variable of Training)

ปริมาณการฝึกซ้อม เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งในการฝึกซ้อม การฝึกเพิ่มสมรรถภาพ

ทางกาย เทคนิค และแทคติคจำนวนมาก เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการปรับตัวในระดับสูง ที่จะทำให้เกิดสมรรถนะที่ดีขึ้น แม้ว่าปริมาณการฝึกมักจะอยู่ระดับที่พอเพียงสำหรับกีฬาที่ใช้ความสามารถเฉพาะตัว (individual sport) แต่ในกีฬาที่แข่งขัน เป็นทีม (team sport) ส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบาสเกตบอล วอลเลย์บอล ฟุตบอล ฮอกกี้ ยังสามารถปรับปรุงได้อีกมาก

นักกีฬาสามารถเพิ่มปริมาณการฝึกซ้อมเป็นสองเท่าได้สบาย ๆ จากที่เคยฝึกกัน สัปดาห์ละ 6 – 10 ชั่วโมง ด้วยการฝึกนอกห้องยิมหรือนอกสนาม ซึ่งทำให้เกิดพัฒนาการที่เห็นได้ชัดในกีฬาเหล่านี้

ในด้านความหนักในการฝึก ซึ่งกีฬาส่วนใหญ่ที่ต้องใช้ความเร็วและกำลัง หรือการฝึกทักษะพิเศษ ทำให้เกิดภาวะต่อระบบประสาทและกล้ามเนื้อเป็นอันมาก

เพื่อให้ให้นักกีฬาสามารถรับการฝึกได้ดีทั้งปริมาณและความหนัก จะต้องพิจารณาถึงขั้นตอนในการเพิ่มทั้งปริมาณและความหนักในการฝึก สิ่งที่สำคัญคือ จะเพิ่มอย่างไร โดยไม่ทำให้เกิดสภาวะการฝึกหนักเกิน (overtraining)

สิ่งที่ต้องให้ความสนใจสูงสุดคือ ความหนาแน่นของการฝึก (training density) ซึ่งหมายถึง จำนวนการฝึกภายในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ยิ่งมีการฝึกต่อหน่วยเวลามากเท่าใด ความหนักก็จะสูงขึ้น การฝึกก็จะมี ความเครียดสูงมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้สามารถควบคุมผลข้างเคียงที่ไม่พึงปรารถนา จากการที่จำนวนการฝึกต่อหน่วยเวลามากเกินไปให้ดูเวลาที่นักกีฬาต้องการในการเติมพลังงานที่ใช้ไปในการฝึกซ้อมคืน ซึ่งทำให้สามารถคำนวณเวลาพักหลังกิจกรรมการฝึกซ้อมหรือแข่งขันได้อย่างแม่นยำ และหลีกเลี่ยงการเกิดสภาวะล้าอย่างวิกฤต (critical level of fatigue) ได้

การพักและการฟื้นตัว (Rest and Recovery)

โดยทั่วไปผู้ฝึกสอนมักเห็นว่างานของตนเองคือ การทำอย่างไรจึงจะฝึกนักกีฬาให้ดีขึ้นได้ และแม้ว่าผู้ฝึกสอนสามารถทำหน้าที่ฝึกสอนในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีผู้ฝึกสอนส่วนมากมักมองข้ามวิธีการและเทคนิคในการฟื้นตัว (recovery methods and techniques) นักกีฬายังสามารถฟื้นตัวหลังการฝึกซ้อมและการแข่งขันได้เร็วเท่าไร ก็ยังสามารถฝึกได้เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และเมื่อสามารถฝึกเพิ่มได้มากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งทำให้สมรรถนะเพิ่มสูงมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น อย่่ามองความสำคัญของการพักและการฟื้นตัว

มีวิธีการมากมายหลายอย่าง ในการที่จะทำให้ฟื้นตัวหลังการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ยิ่งเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้เทคนิคเหล่านี้ได้มากเท่าใด ก็ทำให้สามารถควบคุมความบ้า และป้องกันการฝึกหนักเกินได้ดีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

นักกีฬาและผู้ฝึกสอนตระหนักดีถึงผลเสียของการฝึกหนักเกินที่มีต่อสมรรถนะทางการกีฬา เมื่อมีสัญญาณของการฝึกหนักเริ่มปรากฏ ก็จะทำให้ความสนใจอย่างมากในการบำบัดแก้ไข แต่กลับไม่ให้ความสนใจต่อการป้องกันในการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการฝึกหนักเกิน จะต้องให้ความสนใจกับการชดเชยเมื่อ เวลาที่ใช้ในการเติมพลังงานคืนในกีฬาประเภทนั้น และวิธีการที่ใช้ในการติดตามการฝึกซ้อม

ภาค 2 : การฝึกแบบกำหนดช่วงพื้นฐาน

(Periodization Training)

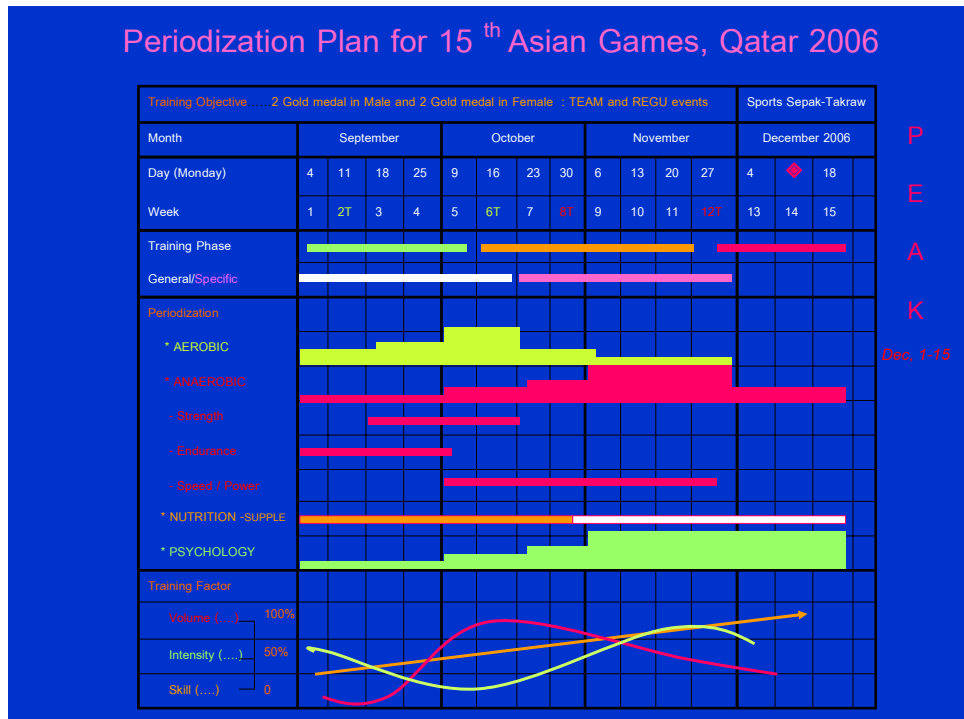
การวางแผนการฝึกซ้อม (Workout Planning)

การฝึกซ้อมอย่างมีประสิทธิภาพ (Training effectiveness) ขึ้นกับการวางแผนตั้งแต่การฝึกในแต่ละครั้ง ไปจนถึงการวางแผนระยะยาว

การวางแผนการฝึกไม่ใช่เป็นเรื่องยาก แผนการฝึกที่ดีจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จได้ในทุก ๆ ด้าน การอบอุ่นร่างกายเป็นสิ่งสำคัญ แต่มักละเลยหรือทำอย่างขอไปที ในการเตรียมความพร้อมของนักกีฬา ไม่มีอะไรดีไปกว่าการอบอุ่นร่างกายอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านระบบไหลเวียน

สิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่านั้นคือ การตั้งเป้าหมายให้กับนักกีฬา ด้วยการบอกนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอว่ามีจุดประสงค์ในการฝึกอะไรบ้าง และการป้อนกลับเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นในทางสร้างสรรค์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

โปรแกรมการฝึกซ้อมตลอดปี (Annual Training Program)

การวางแผนการฝึกซ้อมตลอดปี และวงจรจุลภาค (microcycle) เป็นองค์ประกอบหลักในแผนและโปรแกรมการฝึกที่มีโครงสร้างที่ดี (well-structured training program) แนวความคิดพื้นฐานของการวางแผนการฝึกซ้อมตลอดปีก็คือ เรื่องการฝึกแบบกำหนดช่วง (Periodization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดช่วงต่างๆ ในการฝึกความสามารถของระบบขับเคลื่อนชีวภาพ (biomotor capabilities) การฝึกแบบกำหนดช่วงในเรื่องความแข็งแรง ความเร็ว และความอดทน เป็นการปรับแต่งการฝึกในช่วงต่างๆ ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ได้จัดเรียงอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการปรับตัวเฉพาะกีฬา เมื่อการปรับตัว (adaptation) เป็นไปอย่างสมบูรณ์นักกีฬาก็จะเกิดความพร้อมทางกายภาพในการที่จะสร้างสมรรถนะทางกีฬาให้ดีขึ้น

ความเข้าใจในเรื่องการฝึกแบบกำหนดช่วงเป็นอย่างดี จะทำให้กำหนดการฝึกเป็นแผนภูมิหมยกำหนดการการฝึกต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น และต้องไม่ลืมที่จะใช้หมยกำหนดการการแข่งขันเป็นตัวกำหนดช่วงการฝึกต่างๆ และต้องใส่กำหนดช่วงในเรื่องโภชนาการและการฝึกทางด้านจิตวิทยาการกีฬาด้วย การฝึกแบบกำหนดช่วงเป็นแนวคิดในการฝึกซ้อมกีฬาที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างที่ซับซ้อนไว้ด้วยกัน (all inclusive) และเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะ ในการวางแผนการฝึกซ้อมตลอดปีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การค้นหาและคัดเลือกนักกีฬา (Talent Selection)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิม ชัยวัชรภรณ์

อาจารย์ชัยสิทธิ์ ภาวิลาส

บทนำ

แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2554)⁽¹⁾ คือ ยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา ที่มีต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และยุทธศาสตร์ด้านกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สะท้อนถึงศักยภาพที่แท้จริงของเด็กไทยในด้านความสามารถพิเศษเชิงกีฬา หรือโครงสร้างและสมรรถภาพทางกายกลไกที่เหมาะสม ที่เอื้อต่อความสำเร็จในด้านกีฬา เพื่อพัฒนาให้เป็นนักกีฬาที่เก่งในระดับนานาชาติ

ระบบการคัดเลือกและพัฒนาเด็กกีฬายาวชนของแต่ละประเทศ ถือได้ว่าเป็นรหัสลับของโค้ช ที่มีความพยายามอย่างมากและใช้เวลานานในการค้นหาความสามารถพิเศษเชิงกีฬาที่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อพัฒนาเป็นนักกีฬาระดับโลก ปัจจัยหลักที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกัน ได้แก่ พันธุกรรม ด้านสังคม- เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่จะเกื้อหนุนให้เกิดความสำเร็จ นักกีฬายาวชนที่อยู่ในระดับแนวหน้าในการแข่งขันนานาชาติของประเทศอังกฤษ พบว่าปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ ตัวของเด็กนักกีฬาเองและสมาชิกในครอบครัวที่ส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจังรวมทั้งสโมสร และการมีโค้ชที่ดีด้วย⁽¹⁾ โดยสรุป คือ เด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษเชิงกีฬาสูง แต่ถ้าไม่มีการส่งเสริมและพัฒนาอย่างถูกต้อง ก็จะไม่สามารถประสบความสำเร็จ เช่นกัน ดังนั้น จึงควรมีกระบวนการค้นหาและคัดเลือกนักกีฬายาวชนอย่างชัดเจน เพื่อให้พ่อ แม่ และโค้ชได้มีความมั่นใจในการพัฒนาเด็กกลุ่มพิเศษดังกล่าว ให้แสดงความสามารถในเชิงกีฬาอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อความสำเร็จในการเป็นแชมป์โลกอนาคต อย่างเช่นกีฬาที่ประเทศไทยเคยประสบความสำเร็จที่ผ่านมา ได้แก่ นักกีฬาเทนนิส และนักกีฬามวยสากล ยกน้ำหนักในมหกรรมกีฬาโอลิมปิก เช่นกัน

สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ ได้สนองตอบยุทธศาสตร์ด้านกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550-2554) โดยจัดทำคู่มือสำหรับผู้ฝึกสอนขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักกีฬาด้วยหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาอย่างเป็นระบบและครบวงจร ดังเช่นนานาชาติที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านกีฬา ทั้งนี้ได้มีความร่วมมือกับการกีฬาแห่งประเทศไทย และสมาคมกีฬาจังหวัด ชมรมกีฬา สโมสรกีฬา ในการจัดทำโครงการเสาะหาและคัดเลือกนักกีฬาดาวรุ่ง หรือ “ศูนย์แมวมองเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษทางกีฬา กทท.” (Sports Talent Identification Center, SAT) เพื่อการคัดเลือกนักกีฬายาวชนที่มีพรสวรรค์ ทักษะ และความสามารถพิเศษทางด้านกีฬา⁽²⁾

1. Armstrong N, Adam DG and Paediatric. Exercise Physiology : The young athletes. Elsevier Limited, UK, 2007, 299-324.
2. ชัยสิทธิ์ ภาวิลาส มงคล ใจดี และ วรณิภา แก้วยศ. ศูนย์แมวมองเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษทางทางกีฬา กกท. สารวิทยาศาสตร์การกีฬา 8, 69 (มกราคม 2549): 9-10

การที่นักกีฬาจะก้าวไปสู่ในระดับชาติและนานาชาติที่สูงที่สุดได้นั้น ควรจะมีระบบการค้นหาและคัดเลือกนักกีฬา(Talent Selection)ที่ดี เพื่อที่ผู้ฝึกสอนจะได้ตัวนักกีฬาที่เหมาะสมกับกีฬาประเภทและชนิดนั้นๆ และสามารถพัฒนาสู่ความเป็นแชมป์ ตามแผนการฝึกซ้อมระยะยาวที่นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์การกีฬามาเพื่อที่จะพัฒนานักกีฬาให้เต็มศักยภาพ มีความสามารถทางการกีฬาสูงสุด ซึ่งการค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาโดยอาศัยหลักการด้านวิทยาศาสตร์การกีฬามาประยุกต์ใช้ นับได้ว่าเป็นการเริ่มขั้นตอนแรกที่สำคัญในการคัดเลือกนักกีฬา ถ้าสามารถคัดเลือกนักกีฬาเยาวชนที่มีคุณลักษณะเด่นที่สำคัญต่อชนิดและประเภทกีฬานั้นๆ เท่ากับประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

การตรวจสอบความสามารถพิเศษทางกีฬา หรือพรสวรรค์

(Sports Talent Identification)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการตรวจสอบความสามารถพิเศษทางกีฬาหรือพรสวรรค์ คือ การค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถสูงสุดสำหรับการกีฬานั้นๆ อย่างแท้จริง เพราะถึงแม้ว่าการฝึกซ้อมจะสามารถพัฒนาความสามารถและสมรรถภาพทางกายได้ แต่ความสามารถพิเศษเชิงกีฬาทางพันธุกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิดจะเป็นตัวกำหนดระดับความสามารถพิเศษทางกีฬาสูงสุดของนักกีฬาในอนาคตได้ดี

การตรวจหาพรสวรรค์เด็กและเยาวชน หรือค้นหาเพชรแท้จากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามชนิดและประเภทกีฬาต่างๆ อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยที่สุดกีฬาเกือบทุกชนิดจะต้องใช้กล้ามเนื้อชนิดไวมากๆ ชนิดสีขาวมาก หรือ เรียก Fast twist type II b ซึ่งสร้างขึ้นได้ยากมาก หรืออาจจะไม่สามารถสร้างขึ้นเอง นอกจากนี้ยังมีประโยชน์และส่งผลในการจัดโปรแกรมการฝึกซ้อมให้เหมาะสมในนักกีฬาแต่ละบุคคล ซึ่งการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา จำเป็นต้องเริ่ม ตั้งแต่การค้นหาและคัดเลือกนักกีฬา จนถึงการพัฒนาผู้เล่นสู่ความเป็นเลิศ โดยในแต่ละช่วง (Phase) มีความแตกต่างกันไป ดังนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงการคัดเลือก โดยคัดเลือกจากพันธุกรรม ขนาดรูปร่างและชนิดของ โยกล้ามเนื้อ

ช่วงที่ 2 ช่วงการฝึกซ้อมและพัฒนาร่างกาย โดยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา จะเป็นตัวประเมินผลด้านสมรรถภาพและการบาดเจ็บ รวมทั้งการประเมินภาวะโภชนาการ ในนักกีฬา และการจัดรายการอาหารให้เหมาะสมกับปริมาณการฝึกซ้อมของนักกีฬา

ช่วงที่ 3 ช่วงการแข่งขันเพื่อชัยชนะ โดยการนำหลักการทางจิตวิทยาการกีฬาเข้ามาช่วย รวมถึงการบันทึกภาพจากวิดีโอ แล้วนำมาวิเคราะห์เกมส์การแข่งขัน ด้านชีวกลศาสตร์ ทำให้ได้เปรียบคู่แข่ง

วิธีการตรวจสอบความสามารถพิเศษทางการกีฬา หรือพรสวรรค์

วิธีการคัดเลือกเพื่อเข้าสู่การกีฬา มี 2 แบบคือ

1. การคัดเลือกโดยวิธีการตามธรรมชาติ คือ แนวทางที่นักกีฬาเข้าสู่การกีฬาโดยได้รับ อิทธิพลที่มาจากผลงานจากการแข่งขันรายการต่างๆ และสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น ความ นิยมในท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี ตามความต้องการของผู้ปกครอง หรือความสนใจของ ตนเอง ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้การพัฒนาความสามารถของนักกีฬาเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจ เกิดการบาดเจ็บง่ายขึ้น รวมถึงมีขีดจำกัดในการพัฒนา ส่งผลให้นักกีฬาไม่สามารถก้าวไปสู่ จุดสูงสุดได้ อาจจะเป็นเพราะวิธีการเลือกแบบเดิมที่ไม่ถูกต้อง
2. การคัดเลือกโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ คือ วิธีการที่ผู้ฝึกสอนใช้ตรวจสอบนักกีฬาว่า เป็นผู้ที่มีความสามารถและสมรรถภาพทางกลไกที่เหมาะสมกับชนิดกีฬาอย่างแท้จริง วิธีการนี้จะพัฒนาความสามารถทางกีฬาของนักกีฬาได้เร็วกว่านักกีฬาที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่การ กีฬาโดยวิธีการตามธรรมชาติ เพราะผลการทดสอบทางวิทยาศาสตร์จะทำให้ได้นักกีฬาที่มี ความสามารถพิเศษหรือพรสวรรค์ตรงกับกีฬาโดยมีข้อมูลสนับสนุนอย่างชัดเจน ซึ่งผู้ ฝึกสอนสามารถตรวจสอบได้ โดยอาศัยความร่วมมือและช่วยเหลือจากนักวิทยาศาสตร์การ กีฬา

เกณฑ์การตรวจสอบความสามารถพิเศษเชิงกีฬา หรือพรสวรรค์

(Sports Talent Identification Criteria)

เกณฑ์การตรวจสอบเพื่อค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษทางการกีฬา หรือพรสวรรค์ อาศัยปัจจัยหลัก ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางร่างกายและกายภาพของนักกีฬา (Physical Factors)
  - 1.1 สภาวะสุขภาพ (Health Status)
  - 1.2 โครงสร้าง ขนาดรูปร่างและสัดส่วนร่างกาย (Body Constitution)
  - 1.3 ปัจจัยทางด้านอายุ (Age)
2. การประเมินทางสรีรวิทยาและความสามารถด้านจิตใจ (Physiological Assessments and Sports Psychological Abilities)
  - 2.1 ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม (Genetics)
  - 2.2 สมรรถภาพทางกายเบื้องต้น (Basic Physical Performance)
  - 2.3 สมรรถภาพและความสามารถทางจิตใจ (Psychological Abilities)
3. ทักษะและความสามารถเชิงกีฬา (Individual Skill and Sport Performances)
รวมถึงความสามารถในการฝึกซ้อมกีฬา (Trainability / Coach Ability)
  - 3.1 การทดสอบทักษะเฉพาะกีฬา โดยผู้ฝึกสอน
  - 3.2 การตรวจและทดสอบเฉพาะทาง โดยผู้เชี่ยวชาญ

ความสมบรูณ์ร่างกายของคนเรา (Physical Fitness) หมายถึง สภาวะความสมบรูณ์ของร่างกายที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมปกติในชีวิตประจำวันได้อย่างเต็มที่ โดยไม่เหนื่อย พร้อมจะเผชิญกับเหตุฉุกเฉิน และเล่นกีฬาอย่างมีประสิทธิภาพสูง แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบหลัก คือ การมีสภาวะสุขภาพ (Health Status) ที่ดี ปราศจากโรคภัยต่างๆ และมีสมรรถภาพทางกายที่แข็งแรงด้วย (Physical Performance) โดยปัจจัยที่ใช้ในการค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษทางการกีฬา มี 4 ปัจจัยที่สำคัญในช่วงแรกและช่วงที่ 2 ดังต่อไปนี้

1. สภาวะสุขภาพ(Health Status)

เด็กทุกคนควรได้รับการตรวจสอบทางการแพทย์ก่อนที่จะเข้าสู่การฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬา โดยแพทย์ควรมีส่วนร่วมในการตรวจร่างกาย (Physical Examination) และแนะนำให้กับนักกีฬา ส่วนผู้ฝึกสอนไม่ควรเลือกเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกายเข้าสู่การฝึกซ้อมทางการกีฬา เช่น ฟุตบอล ฟุตซอล บาสเกตบอล แอสน์บอล กรีฑา วายน้ำหรือเทควันโด แต่ควรจะแนะนำเข้าสู่กีฬาที่มีลักษณะอยู่กับที่(Static) หรือใช้ร่างกายไม่มากนัก เช่น ยิงปืน ยิงธนู เป็นต้น ซึ่งจะมีความเหมาะสมกับตัวนักกีฬามากกว่า เช่นเดียวกับสภาพทางสรีรวิทยาของแต่ละบุคคล ความสามารถในการเคลื่อนไหว แขน ขา ลำตัว และอื่นๆ ที่ควรให้ความสำคัญในการพิจารณา เพราะสิ่งเหล่านี้ อาจจะช่วยส่งเสริม หรือตรงกันข้าม อาจจะทำให้ขีดความสามารถพัฒนาความสามารถทางการกีฬาในขณะที่กำลังที่จะก้าวไปสู่จุดสูงสุด

2. โครงสร้าง ขนาดรูปร่างและสัดส่วนร่างกาย (Body Constitution)

นักกีฬาควรจะได้รับ การตรวจวัดทางด้านขนาดร่างกาย หรือ การวัดทางด้านมานุษยมิติ (Anthropometry) เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก หรือความยาวของแขนและขา ซึ่งมีความสำคัญต่อกีฬาแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ผู้ฝึกสอนอาจจะคาดการณ์และคำนวณขนาดร่างกายของนักกีฬาได้จากพ่อแม่ หรือญาติพี่น้องเช่นกัน สำหรับการตรวจสอบเมื่อนักกีฬามีอายุมากขึ้น(วัยรุ่น) สามารถทำได้โดยการตรวจวัดการเจริญเติบโตของกระดูก(Growth Plates) ที่ข้อมือว่าเจริญ เติบโตอย่างสมบูรณ์เต็มที่แล้วหรือยัง ถ้าสมบูรณ์แล้วผู้ฝึกสอนจะตัดสินใจได้ว่านักกีฬาที่มีความสูงในระดับนี้ จะมีความเหมาะสมกับกีฬาประเภทใด

3. ปัจจัยทางด้านอายุ (Age)

ช่วงการตรวจสอบความสามารถพิเศษทางการกีฬา(Phases) ไม่ได้ทำเพียงครั้งเดียวเท่านั้น แต่ควรจะทำ การตรวจสอบทุกๆ สองถึงสามปีต่อเนื่อง โดยแบ่งเป็นสามช่วงดังนี้

1. ช่วงแรก(Primary Phase)

การตรวจสอบในระยะแรกจะอยู่ในช่วงอายุ 3-10 ปี และจะมีเป้าหมายไปที่องค์ประกอบสามด้านดังนี้

- การตรวจหาความบกพร่องทางร่างกายที่อาจจะเป็นข้อจำกัดในการเข้าสู่การกีฬา
- การกำหนดระดับการพัฒนาการของเด็ก ด้วยการตรวจสอบสัดส่วนรูปร่างง่ายๆ เช่น การหาอัตราส่วนระหว่างความสูงและน้ำหนักตัว
- การตรวจหาลักษณะทางพันธุกรรมที่สำคัญ เช่น การประเมินและทำนายความสูงนักกีฬา

2. ช่วงที่สอง(Secondary Phase)

การตรวจสอบในระยะที่สองจัดได้ว่าเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในสามระยะของการตรวจสอบ ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบเด็กในช่วงวัยรุ่น และหลังจากวัยรุ่นที่มีความพร้อมสำหรับการฝึกซ้อมทางการกีฬา การตรวจสอบสุขภาพในระยะนี้ควรจะเป็นการค้นหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มขึ้นของความสมบูรณ์ร่างกาย(Physical Fitness) ในชนิดกีฬา นั้นๆ เช่น โรคไขข้ออักเสบ โรคตับอักเสบ โรคไต เป็นต้น รวมทั้งต้องระวังเรื่องการบาดเจ็บจากการแข่งขันกีฬา เพราะร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ จึงเกิดการบาดเจ็บได้ง่าย

การตรวจสอบในระยะนี้ นักจิตวิทยาการกีฬา จะเริ่มมีบทบาทสำคัญในการทดสอบสภาพทางจิตใจ ทั้งนี้สภาพจิตใจของนักกีฬาแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันและมีความเหมาะสมกับกีฬาแต่ละประเภทแตกต่างกัน ดังนั้นการทดสอบจะช่วยตัดสินได้ว่าในอนาคตนักกีฬาจะต้องทำการฝึกสภาพทางจิตใจอย่างไร ถึงจะมีความเหมาะสมกับตนเอง และชนิดกีฬาที่เลือก

3. ช่วงที่สาม(Tertiary Phase)

การตรวจสอบในระยะสุดท้าย จะเป็นการคัดเลือกนักกีฬาเพื่อเป็นตัวแทนของทีม เช่นระดับโรงเรียน ระดับมหาวิทยาลัย ระดับทีมชาติ หรือระดับทีมนานาชาติ ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ เชื่อถือได้ และมีความสัมพันธ์กับความต้องการเฉพาะเจาะจงในแต่ละชนิดกีฬาสูง

ปัจจัยสำคัญที่ผู้ฝึกสอนจะต้องทำการตรวจสอบในระยะสุดท้ายประกอบด้วย การตรวจสอบทางการแพทย์ ได้แก่ตรวจสุขภาพของนักกีฬา การพัฒนาทางสรีรวิทยาจากการฝึกซ้อมเพื่อการแข่งขัน ตรวจสอบความสามารถในการจัดการความเครียดโดยนักจิตวิทยา และการทดสอบด้านการฝึกซ้อมเป็นระยะๆ การจดบันทึกและการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการทดสอบจะแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของนักกีฬาตั้งแต่ระยะแรกจนตลอดของการเข้าร่วมการฝึกซ้อม ผลการทดสอบและเปรียบเทียบดังกล่าวของ นักกีฬาแต่ละคนจะช่วยให้ผู้ฝึกสอนสามารถเลือกนักกีฬาที่ดีที่สุดเข้าสู่ทีมเพื่อเข้าร่วมการแข่งขัน

ทั้งนี้การวางแผนการฝึกซ้อมด้านต่างๆ ไม่ว่าจะการฝึกซ้อมทั่วไป หรือการฝึกซ้อมเฉพาะเจาะจง จะต้องคำนึงความเหมาะสมของอายุนักกีฬา เพราะจะทำให้พัฒนาความสามารถทางการกีฬาเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและได้รับความสมบูรณ์ทางกายสูงสุดในช่วงเวลาหรืออายุที่เหมาะสม

ตารางแสดงช่วงอายุที่เหมาะสมสำหรับการฝึกซ้อมทางการกีฬา

กีฬา	ช่วงอายุที่เริ่มต้น	ช่วงอายุที่เริ่มฝึกซ้อมที่เฉพาะเจาะจง	ช่วงอายุที่สร้างความสำเร็จสูงสุด
ฟุตบอล	12-14	16-18	23-27
บาสเกตบอล	7-8	10-12	20-23
วอลเลย์บอล	10-12	15-16	22-26
แฮนด์บอล	10-12	14-16	22-26
ฟุตซอล**	12-14	16-18	23-27
เซปักตะกร้อ**	11-13	15-18	19-25
กรีฑา			
- นักวิ่งระยะสั้น	10-12	14-16	22-26
- นักวิ่งระยะกลาง	13-14	16-17	22-26
- นักวิ่งระยะไกล	14-16	17-20	25-28
- กระโดดสูง	12-14	16-18	22-25
- กระโดดไกล	12-14	17-19	23-26
- เขย่งก้าวกระโดด	12-14	17-19	23-26
- ทุ่ม พุ่ง ขว้าง	14-15	17-19	23-27
ว่ายน้ำ			
- ชาย	7-8	13-15	20-24
- หญิง	7-9	11-13	18-22
เทนนิส			
- ชาย	7-9	12-14	22-27
- หญิง	7-8	11-13	20-25
กอล์ฟ**	10-12	16-18	22-30
เทควันโด	10-12	14-16	22-25

4. ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม (Genetics)

ศักยภาพสูงสุดทางพันธุกรรม(Genetic Potential) ของนักกีฬาที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดจะมีผลต่อการพัฒนาความสามารถทางสรีรวิทยาของนักกีฬา ในการจำแนกเส้นใยกล้ามเนื้อ (Muscle Fiber Distribution) การตรวจวัดเปอร์เซ็นต์ของเส้นใยกล้ามเนื้อจากการตัดและย้อมชิ้นเนื้อ(Biopsy) รวมถึงการตรวจหาชนิดเส้นใยกล้ามเนื้อจากยีน หรือ ดี เอ็น เอ (DNA) สามารถคัดเลือกและกำหนดความเหมาะสมในประเภทกีฬาให้กับนักกีฬาได้ โดยพิจารณา ร่วมกับข้อมูลการตรวจทางด้านสรีรวิทยาและมานุษยมิติ เพื่อคัดเลือกตัวและได้นักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษทางกีฬาที่ดีที่สุด

ทั้งนี้ สามารถแบ่งเส้นใยกล้ามเนื้อ ได้ 3 ชนิด คือ

- เส้นใยกล้ามเนื้อชนิดหดตัวช้า (Slow-twitch Type I)

เหมาะสำหรับกีฬาที่ต้องการความอดทน เช่น วิ่งมาราธอนหรือว่ายน้ำระยะไกล

- เส้นใยกล้ามเนื้อชนิดหดตัวเร็ว(Fast-twitch Type IIa)

เหมาะสำหรับกีฬาที่ต้องการความเร็ว เช่น วิ่ง 100 เมตร หรือ ว่ายน้ำ 50 เมตร

- เส้นใยกล้ามเนื้อชนิดหดตัวเร็วมาก(Fast-twitch Type IIb)

เหมาะสำหรับกีฬาที่ต้องการพลังระเบิดกล้ามเนื้อ เช่น กีฬาประเภท ทูม ฟุง ขว้าง หรือ กระโดด

แนวทางที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ในการตรวจสอบความสามารถพิเศษเชิงกีฬา

(Guideline for Sports Talent Identification)

แนวทางที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ในการตรวจสอบความสามารถพิเศษเชิงกีฬา หรือ พรสวรรค์ จะประกอบด้วย เกณฑ์การทดสอบต่างๆ การหาเกณฑ์มาตรฐาน และการหา รูปแบบที่เหมาะสมที่มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละประเภทกีฬานั้นๆ โดยเฉพาะกีฬาที่ต้องการความอดทนของระบบไหลเวียนเลือดและหัวใจ หรือกีฬาที่เน้นปริมาณการฝึกซ้อมที่สูงมากเป็นสิ่งสำคัญ การพิจารณาขั้นสุดท้ายของ ผู้ฝึกสอน ควรจะใช้พื้นฐานการตัดสินใจอยู่บนความสามารถในการทำงาน(Work Capability) ของนักกีฬาและความสามารถของร่างกายในการฟื้นสภาพ (Recovery)ระหว่างการฝึกซ้อมในแต่ละครั้ง

สำหรับแนวทางที่ใช้เป็นเกณฑ์การทดสอบและคัดเลือกนักกีฬานั้น ผู้ฝึกสอนควรพิจารณาถึงปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในแต่ละชนิดกีฬา ดังต่อไปนี้

กีฬาประเภททีม

ฟุตบอล

- โครงสร้างรูปร่างที่สูงและหนา เพราะเป็นกีฬาปะทะ
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- ความสัมพันธ์ของระบบประสาทกล้ามเนื้อ(Co-ordination)
- มีความอดทนต่อความเมื่อยล้าและความเครียด
- มีสปิริตกับเพื่อนร่วมทีม

บาสเกตบอล

- โครงสร้างรูปร่างสูงมาก และมีแขนที่ยาว
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- ความสัมพันธ์ของระบบประสาทกล้ามเนื้อ(Co-ordination)
- มีความอดทนต่อความเมื่อยล้าและความเครียด
- มีปฏิภาณไหวพริบ
- มีสปิริตกับเพื่อนร่วมทีม

วอลเลย์บอล

- โครงสร้างรูปร่างสูงมาก มีแขนที่ยาว ช่วงหัวไหล่กว้าง
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- มีความอดทนต่อความเมื่อยล้าและความเครียด
- มีปฏิภาณไหวพริบ
- มีสปิริตกับเพื่อนร่วมทีม

เซปักตะกร้อ

- ตำแหน่งหลัง หรือตัวเสิร์ฟควรวุฒิ โครงสร้างรูปร่างสูง และขาที่ยาว
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านความอ่อนตัวสูง(Flexibility)
- สมรรถภาพด้านความคล่องแคล่วว่องไว(Agility)
- มีปฏิภาณไหวพริบ
- มีสปิริตกับเพื่อนร่วมทีม

ฟุตบอล

- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- มีความตั้งใจสูงและสามารถที่จะรักษาความตั้งใจไว้ได้ระยะเวลานาน
- มีสปิริตกับเพื่อนร่วมทีม

แฮนด์บอล

- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- มีสปิริตกับเพื่อนร่วมทีม

กีฬาประเภทบุคคล

กรีฑา

การวิ่งระยะสั้น

- โครงสร้างรูปร่างสูง และขาที่ยาว
- สมรรถภาพด้านพลังระเบิดของกล้ามเนื้อ(Explosive Power)
- สมรรถภาพด้านการสั่งการของระบบประสาทและเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง

(Response Time)

- กล้ามเนื้อมีความสามารถในการตอบสนองต่อการปฏิบัติซ้ำๆ ได้อย่างต่อเนื่อง
- ความสามารถในการจัดการกับความเครียด

การวิ่งระยะกลาง

- ความสามารถสูงสุดในการทำงานทั้งแบบไม่ใช้ออกซิเจนและใช้ออกซิเจนสูงสุด
- ความอดทนต่อระดับของกรดแลคติกและการขาดออกซิเจนสูง (O₂ Deficit)
- มีความตั้งใจสูงและสามารถที่จะรักษาความตั้งใจไว้ได้ระยะเวลานาน
- ความสามารถในการจัดการความเครียด

การวิ่งระยะไกลและการเดินทน

- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูงสุด (Aerobic Capacity)
- มีความอดทนต่อความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อ
- มีขนาดและปริมาตรของหัวใจใหญ่
- มีความพยายามและแรงจูงใจสูง

ประเภทกระโดด

- โครงสร้างรูปร่างสูง และขาที่ยาว
- สมรรถภาพด้านพลังระเบิดของกล้ามเนื้อ(Explosive Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- ความสามารถในการจัดการความเครียด
- มีความตั้งใจสูงและสามารถที่จะรักษาความตั้งใจไว้ได้ระยะเวลานาน

ประเภททุ่ม ฟุ่ง ขว้าง

- โครงสร้างรูปร่างสูง และมีช่วงหัวไหล่กว้าง
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านพลังระเบิดของกล้ามเนื้อ(Explosive Power)
- มีมวลกล้ามเนื้อมาก
- มีความตั้งใจสูงและสามารถที่จะรักษาความตั้งใจไว้ได้ระยะเวลานาน

เทควันโด

- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- สมรรถภาพด้านเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง(Response Time)
- ความสัมพันธ์ของระบบประสาทกล้ามเนื้อ(Co-ordination)
- มีสมาธิ และมีปฏิภาณไหวพริบ
- มีความพยายาม ความกล้าหาญและแรงจูงใจสูง

ว่ายน้ำ

ว่ายน้ำระยะสั้น

- โครงสร้างรูปร่างผอมสูง มีแขนและขาที่ยาว มือและเท้าใหญ่ ช่วงหัวไหล่กว้าง
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านพลังระเบิดของกล้ามเนื้อ(Explosive Power)
- สมรรถภาพด้านเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง(Response Time)

ว่ายน้ำระยะกลาง

- โครงสร้างรูปร่างผอมสูง มือและเท้าใหญ่ ช่วงหัวไหล่กว้าง
- ความสามารถสูงสุดในการทำงานทั้งแบบไม่ใช้ออกซิเจนและใช้ออกซิเจนสูงสุด
- ความอดทนต่อระดับของกรดแลคติกและการขาดออกซิเจนสูง (O₂ Deficit)
- มีความตั้งใจสูงและสามารถที่จะรักษาความตั้งใจไว้ได้ระยะเวลานาน
- ความสามารถในการจัดการความเครียด

ว่ายน้ำระยะไกล

- โครงสร้างรูปร่างผอมสูง มือและเท้าใหญ่ ช่วงหัวไหล่กว้าง
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- มีความอดทนต่อความเมื่อยล้าของกล้ามเนื้อ
- มีขนาดและปริมาตรของหัวใจใหญ่
- มีความพยายามและแรงจูงใจสูง

กอล์ฟ

- โครงสร้างรูปร่างสูง และแขนที่ยาว
- มีสมาธิ และมีปฏิภาณไหวพริบ
- ความสามารถในการจัดการความเครียด
- สมรรถภาพด้านความอ่อนตัวสูง(Flexibility)

เทนนิส

- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบไม่ใช้ออกซิเจนสูง(Anaerobic Power)
- สมรรถภาพด้านการทำงานแบบใช้ออกซิเจนสูง(Aerobic Capacity)
- ความสามารถในการจัดการความเครียด
- สมรรถภาพด้านความคล่องแคล่วว่องไว(Agility)
- สมรรถภาพด้านเวลาปฏิกิริยาตอบสนอง(Response Time)
- มีสมาธิ และมีปฏิภาณไหวพริบ